

NATUR OG MILJØ BULLETIN NORGES NATURVERNFORBUND

Her er de ti største CO₂-utslippene

SIDE 4

Råkjør på genteknologi

siste side

Finansstrid om miljøavgifter

side 5

Returpapir: Norske Skog i siget?

side 7

EF/EFTA: Norge går i vannet

side 7

Doble oljeutslipp i Nordsjøen

side 11

Hold pusten: Nå gjør vi noe med været!

Jeg håper arbeidet med å skjerpe Montreal-protokollen vil føre fram. Dersom u-landene skulle trekke seg ut fordi i-landene ikke vil gi nødvendig bistand, vil dette kunne få alvorlige følger også for arbeidet med en klimakonvensjon, sier ekspedisjonssjef Jan Thompson i Miljøverndepartementets internasjonale avdeling.

Av GUNNAR BOLSTAD

Thompson er norsk leder i den delegasjonen som skal forberede ministerkonferansen i London om en uke. Konferansen skal videreutvikle Montreal-protokollen om ozon-ødeleggende stoffer. I sentrum for forhandlingene står spørsmålet om økonomisk støtte til u-landene for å sette dem i stand til følge Montreal-protokollens bestemmelser. U-landene er helt nødt til å ta i bruk ny produksjonsteknologi og alternative stoffer dersom ozonlaget skal berges.

USA har nøkkelen

Det er USA som sitter med nøkkelen til en løsning. Hittil har USA bastant avvist å gå inn på en ordning med såkalt addisjonalitet, det vil si nye og friske penger som skal overføres til u-landene som kompensasjon.

For Norge er dette en skuffelse, fordi man mener at USA gikk med på dette kravet under Bergenskonferansen. Til N&M Bulletin uttalte imidlertid den amerikanske delegasjonslederen i Bergen at avtaleteksten var skrevet slik at alle land kunne lese hva man ønsket inn i den.

– Jeg håper på en løsning.

Tross alt er det snakk om relativt beskjedne midler for de første tre årene – omlag 250 millioner dollar. Med en rimelig byrdefordelingsnøkkel bør det være mulig å håndtere dette. Den tunge finansieringsdelen kommer først når man skal begynne å skifte ut produksjonsanlegg, sier Thompson.

India kjører tøft

Det er helt klart at u-landene ikke kommer til å gi noe ved dørene under London-konferansen. Etter det N&M Bulletin erfarer er det særlig India som er talerør for en tøff holdning overfor i-landene. Dette skyldes ikke minst at India er i ferd med å bli en ledende produsent og eksportør av KFK-gasser og som sådan har klare økonomiske interesser i feltet.

– Vi må huske at ozonlaget først og fremst er i-landenes problem. Det er landene lengst i nord og sør som rammes hardest. Dersom i-landene ikke dokumenterer vilje til å støtte u-landene økonomisk nå, er det fare for at u-landene også vil være tilbakeholdende når det gjelder arbeidet med en forpliktende klimakonvensjon, mener Thompson. 23 av de 54 landene som har ratifisert Montreal-protokollen, er u-land.

–Dersom det økonomiske

spørsmålet blir satt på spissen, risikerer vi en aksjon for å trekke flest mulig u-land ut av Montreal-protokollen. Det vil i så fall være forferdelig kjedelig med tanke på kommende klimaforhandlinger. Disse to globale problemene henger i høyeste grad sammen. Nå gjelder det å komme i gang, vi har ingen tid å miste, sier Jan Thompson.

Enighet om mål

Det hersker relativt stor enighet om de tekniske delene av avtalen. Mens Montreal-protokollen i dag har en målsetning om 50 prosents reduksjon av KFK-gassene innen år 2000, tar den nye teksten utgangspunkt i en fullstendig utfasing innen år 2000. I tillegg tar man sikte på en betydelig reduksjon i forbruk og produksjon av haloner.

To nye stoffer er også på vei inn i avtalen, nemlig karbontetraklorid og metylkloroform. Begge disse stoffene benyttes i dag som løsemidler. I tillegg skal konferansen også se nærmere på HKFK – erstatningsstoffene for KFK. Man regner nå med at dette er overgangsstoffer mens man venter på nye stoffer som hverken skader ozonlaget eller har drivhuseffekt av betydning.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grunerløkka
0505 Oslo 5
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 5 09 46 02

Ansv. red.: Gunnar Bolstad
Telefon: (02) 71 55 20
Telefax: (02) 71 56 40
Prod.: GPG Sats & Trykk as
Annonser: NMR, (02) 61 62 10

Hold oss ikke for narr!

Papirlageret til Jahr-gruppen i Oslo brant ned i forrige uke, uten at det hjalp synderlig på et bokstavelig talt voksende problem: Fjellkjeden av returpapir som bygger seg opp over hele landet.

Innsamling av papir er utvilsomt et prisverdig miljøtiltak, forutsatt at papiret får en fornuftig anvendelse. Det gjør det ikke i dag. Rundt om i landet tårner nå returpapiret seg opp i mengder. Mens USA og Canada dumper sitt returpapir for en slik og ingenting på det europeiske markedet, har ikke Norge somlet seg til å starte en eneste fabrikk for resirkulert papir.

Et viktig aspekt ved innsamling av returpapir er at det gir folk en følelse av å bidra aktivt til et bedre miljø. Dette er et poeng som ikke har gått politikerne hus forbi. Såvel kommunale som statlige myndigheter har oppmuntret til innsamlingsordninger.

Men ingen liker å bli holdt for narr, spesielt ikke folk som i fullt alvor ønsker å gjøre noe for miljøet. Og når innsamlingsapparatet bryter sammen for fullt – og det gjør det snart – er det bare de meste ordglade politikerne som vil kunne fortsette å bære havre til en død hest.

For det skal usedvanlig mye til for å gjenopprette et dødt system. Her står politikerne overfor et virkelig tillitsproblem som de må gjøre noe med – nå.

Myndighetene må umiddelbart iverksette tiltak for å ta i bruk returpapiret, om nødvendig må man gå inn med finansielle midler. Det blir i så fall en gullkantet investering – det vet vi som jevnlig står i kø for å sikre oss leveranser av resirkulert papir til eget bruk.

Samtidig må myndighetene pålegge de ulike etatene å ta i bruk resirkulert papir der det kan brukes. Ikke alle formål er like egnet for resirkulert papir, men det kan utvilsomt erstatte store deler av den enorme papirbruken det offentlige har.

Men tross alt – det skjer da noe. Norske Skogindustrier har signalisert interesse for et resirkuleringsanlegg ved Follum Fabrikker på Ringerike. Trolig vil et slikt anlegg bare åpne slusene. Når returpapiret kommer til anvendelse, vil det virkelig sette fart i papirinnsamlingene i Norge.

Imidlertid skal vi være på vakt. Papirgiganten Norske Skog, som tidligere ikke har vært spesielt offensive på resirkuleringspapirfronten, eier nå omtrent rubbel og bit av det norske returpapirsystemet, inkludert Jahr-gruppen. Ennå er ikke anlegget på Follum vedtatt, og det er fremdeles uklart hva slags motiver Norske Skog har hatt for å kjøpe seg inn i dette markedet.

La oss være på vakt.

Gunnar Bolstad

Naturvernforbundets landsmøte

Naturvernforbundets landsmøte i Fredrikstad 8.-9. juni la grunnlaget for en helhetlig virksomhetsplan som vil danne plattformen for arbeidet i 1990-årene. Under landsmøtet ble det diskutert strategier for arbeidet med energi, industri, naturarv og folkelig deltakelse.

Av GUNNAR BOLSTAD

Landsmøtet delte seg i fire kommisjoner som drøftet disse emnene. – Konklusjonene viste at Naturvernforbundet nå har et godt grunnlag for en ikke bare økologisk, men også en økonomisk helhetstenkning, sier fagsjef Tore Killingland. – I 1990-årene vil mye argumentasjonen stå om økonomiske virkemidler, og da gjelder det å være godt skodd i debattene.

Miljøheimevernet

Påtroppende generalsekretær Dag Hareide høstet stor anerkjennelse for sine tanker om den folkelige deltakelsen i 1990-årenes miljøvernarbeid. Hareide tok til orde for opprettelsen av et miljøheimevern, et tilbud til dem som ønsker å bidra aktivt til en løsning på miljøproblemer. Hareide så for seg en ordning der folk blir innkalt til både rekruttskole og repetisjonsøvelser, og han lovte en utvikling der politikk og kultur skulle gå hånd i hånd.

Mange reagerte på den militære språkbruken som Hareide benyttet, men de fleste var likevel positive til innholdet i ideen. Utover høsten skal prosjektet utvikles i en organisasjonsmessig prosess.

Hareide fikk også gjennomslag for å gjøre 1991 til lokalagenes år. Gjennom en skikkelig satsing skal arbeidet på grasrotplan styrkes og tanken er å legge 80 nye lokallag til de omlag 150 forbundet allerede har rundt i landet.

Penger og struktur

Store deler av landsmøtet gikk med til å løse opp i problemene omkring organisasjonens struktur og økonomi. Etter en heller mager økonomisk periode er forbundets økonomi nå i balanse. Imidlertid hersket det uenighet om hvordan midler skulle fordeles mellom sentral-, fylkes- og lokalledd.

Landsmøtet vedtok at kontingentpengene skulle fordeles likt mellom sentralledd og fylkesledd og at lokallag skulle få sine bevilgninger fra fylkeslagene.

Den nåværende ordningen med et landsstyre og et styreutvalg skal i 1991 avløses av et sentralstyre bestående av 5-7 personer og et landsstyre som består av representanter i alle fylkeslagene.

Styret

Etter årets landsmøte består Naturvernforbundets styre av følgende personer: Ragnar Vik (leder - Oslo), Karen Johanne Baalsrud (nestleder - Hordaland), Torbjørn Paule (Buskerud), Eirik Werner (Oslo), Anne Ulvik (Hedmark), Odd Arild Bugge (Møre og Romsdal), Terje Øiesvold (Nordland), Anny Eriksen (Troms) og Åshild Egerdal (sekretariatet). Stein Malkenes (Sogn og Fjordane), Ellen-Birgitte Strøm (Oppland) og Sjur Stokke (Telemark) er varamedlemmer. De tre førstnevnte utgjør styreutvalget.

Panvulk A/S: Knepet som miljøsvin

Kjekt og greit har firmaet Panvulk A/S solgt spraybokser over hele landet med KFK-gass. Nå har SFT stemplet firmaet som miljøsvin: – Forbud med øyeblikkelig virkning, lyder dommen fra SFT.

Av LILLY NÆSS

Sprayen som Panvulk A/S har solgt er kalt CRC electronic cleaner, og brukes for å rense elektronisk utstyr. Den har blant annet vært solgt på bensinstasjoner og av en større norsk jernvarekjede. Sprayboksene inneholder hundre prosent av det ozon-nedbrytende stoffet KFK, og er forbudt å importere til Norge.

Nå har SFT pålagt firmaet å kalle samtlige bokser tilbake fra forhandlere og distributører og vurderer å politianmelde firmaet når alle sakspapirene ligger på bordet.

– Videre salg og markedsføring av denne sprayen til vanlig

forbruker er klart ulovlig, og er et grovt brudd på vilkårene importøren har fått, sier seksjonssjef Erik Høygaard i SFT.

Ring senere

– Jeg klarer ikke å gi korrekte opplysninger før på mandag, da kommer han som har hatt med dette å gjøre, sier adm. dir. Rolf Birkeland i Panvulk A/S til Natur & Miljø Bulletin. – Betyr det at du ikke har visst om at dere har solgt forbudte spraybokser med KFK-gass?

– Jo da, men dette er noe som vi har brevvekslet med SFT om i to år, sier Birkeland.

– Og likevel så har dere fortsatt salget, selv om dere visste det var ulovlig?

– Vi har tidligere hatt dispensasjon på å selge disse boksene...

– Men det gjaldt jo bare for et lite antall bokser til bruk i bedrifter med stor brann- og eksplosjonsfare?

– Ring tilbake på mandag, da kan jeg gi korrekte opplysninger, sier Birkeland.

– Betyr det at du som administrerende direktør ikke vet hva som foregår i firmaet ditt?

– Jeg har bare ikke noe å si nå, bortsett fra at vi stopper salget. Vi har ingenting igjen på lager, og det vil bli byttet om på de boksene som er igjen. Fabrikken har nå greid å finne fram til et erstatningsstoff. Men ring igjen på mandag...

Alternativ til halon og KFK

Statens forurensningstilsyn deltar i to prosjekter for å erstatte halon og KFK. Syntetisk skum kan erstatte halon i brannslukningsapparater til sjøs, og alkohol kan erstatte KFK til å rense elektronikk.

Av ANDERS GJESVIK

Halon og KFK skader ozonlaget og bidrar til drivhuseffekten. I Norge slipper vi årlig ut 1000 tonn KFK, og halon tilsvarende 800 tonn KFK i forhold til skade på ozonlaget.

Brannslukning

SFT går inn for å forby bruk av halon på en rekke områder, og satser på at forbudet blir vedtatt våren 1991. Halon vil bare være tillatt til essensiell bruk,

og kravene vil være strenge. SFT ønsker å redusere antallet dispensasjoner fra forbudet ved å bidra til å utvikle alternativer.

60 prosent av halonbruken i Norge er knyttet til brannslukningsapparater for skip og oljeplattformer. SFT deltar sammen med sjøforsvaret og flere andre i et prosjekt for å utvikle et syntetisk proteinskum, som kan erstatte halonen i brannslukningsapparatene. Skummet blir prøvd ut i høst. Hvis det er effektivt, kan store deler av halonen bli erstattet.

Rensemaskin

Fra årsskiftet blir det trolig vedtatt et totalforbud mot KFK, og også her prøver SFT å redusere antallet dispensasjoner ved å utvikle alternativer. I dag blir KFK (freon) brukt til å rense elektronikk. SFT støtter utviklingen av en rensemaskin som er basert på alkohol. En prototyp på rensemaskinen blir utviklet og utprøvd i løpet av høsten.

Ny stasjon på Svalbard

En ny luftmålestasjon åpner onsdag 20. juni i Ny Ålesund på Svalbard. Stasjonen som koster omlag 12 millioner kroner skal drives av Norsk Polarinstitutt i samarbeid med Norsk Institutt for luftforskning (NILU). Og gudmor for anledningen er miljøvernminister Kristin Hille Valla.

Meningen med denne stasjonen er å måle langtransportert forurensning og å registrere og overvåke klimaproblemene. Atmosfæriske forhold gjør Svalbard spesielt egnet for å måle langtransportert luftforurensning – både sur nedbør, tungmetaller og klororganiske forbindelser.

Stasjonen som har et driftsbudsjett på 1,4 millioner, er bygd 450 meter over havet. Hensikten med det er å unngå forurensningen fra bakken. Stasjonen er åpen både for internasjonale og nasjonale forskningsinstitusjoner.

Nye forskrifter

SFT ønsker å holde oljeoperatørene strengere i ørene. I løpet av sommeren sender nemlig SFT i samarbeid med Oljedirektoratet ut et forslag på høring som gjelder strengere krav til beredskap for oljeoperatørene.

Forslaget gjelder strengere krav til organisering, systemer og dokumentasjon av best mulig beredskapsutstyr. Det innebærer at det blir stilt krav til operatørene at de til enhver tid skal ha det best mulige beredskapsutstyr som er på markedet. I de nye planlagte forskriftene blir det lagt vekt på at mennesker, miljø og økonomiske verdier skal inngå i en helhetlig beredskapsplan. Og hvis SFT får det som de vil, vil de nye kravene gjelde fra første januar neste år.

EL-bil i OL

– Prosjekt Miljøvennlig OL-94 vil at Lillehammer skal bli en foregangsby for bruk av el-biler, uttaler prosjektleder Olav Myrholt.

– Det bør bli serieproduksjon av el-biler fra 1993, og vi ser det som naturlig at drosjer, firmabiler og LOOCs bilpark består av elektrisk drevne biler. Under innkjøringsfasen til OL i 1994 vil man både få testet bilene grundig, utbygd et nett av oppladningsstasjoner og bidratt til å bekjempe luftforurensingen i Lillehammer-området, som til tider er like ille som i oslos hovedgater.

Videre påpeker Myrholt at ved å gjennomføre et konsentrert prøveprogram i OL-byen, kan el-bilen få en pangstart i Norge, og det vil være vanskelig å ignorere fordelene ved el-biler.

Flere viktige komponenter til el-biler lages i Norge. Serieproduksjonen av el-biler skjer gjennom samarbeid mellom VW og Audi i Europa. I USA er det Ford som står for utvikling av el-biler og kommende serieproduksjon.

Støv på Lilleby

Statens forurensningstilsyn har pålagt Lilleby Smelteverker å føre en kontinuerlig overvåkning av støvutslippene fra bedriften.

Flere av naboene til bedriften har klaget over plagsomt støvnedfall. Lilleby Smelteverker innrømmer at utslippene er for store, fordi filterne ikke er effektive nok. SFT mener at bedriften har brutt konsesjonsbestemmelsene, og har pålagt skjerpet overvåkning av utslippene. Bedriften må installere kontinuerlig optisk måleutstyr for registrering av støvkonsentrasjonen fra skorsteinene, slik at alle overskridelser av utslippsgrensene automatisk blir registrert.

Body Shop med PVC i flaskelokk

Body Shop – kosmetikkjeden som legger vekt på være miljøvennlige ved ikke å bruke dyreforsøk i produktene – er ikke så miljøvennlige som de vil ha det til. En stikkprøve fra Naturvernforbundet viser PVC i lokket på en av vitaminkremene deres.

Av LILLY NÆSS

– Dette er mer eller mindre en forglemmelse fra laboratoriet vårt og vi tar det veldig alvorlig, sier Edvina Railer – en av Body Shops tre direktører – når hun blir konfrontert med Naturvernforbundets funn. Funnet ble gjort i forbindelse med Naturvernforbundets klorkampanje, og viste altså at Body Shop benyttet seg av PVC i lokket på emballasjen på en av kremene.

Egen miljøvernnavdeling PVC er i dag det mest anvend-

te plastmaterialet, men er også svært miljøskadelig. Imidlertid finnes det en rekke alternativer. Det skulle man også tro at den internasjonale Body Shop-kjeden var klar over, siden de legger så stor vekt på image som miljøvennlige og i tillegg opererer med en egen miljøvernnavdeling. Denne avdelingen satte i fjor i gang en aksjon for å granske hele Body Shops «miljøimage» på nytt. Bruken av emballasjen inngikk også som en naturlig del av granskningen.

Svart på hvitt

Naturvernforbundets funn re-

sulterte imidlertid i en hektisk telefaksvirksomhet mellom direktør Edvina Railer, leverandør og laboratorium og konkluderte med at Body Shop neppe var blitt lurt av leverandøren. I telefaksen derfra står det svart på hvitt at stoffet PVDC er brukt. PVDC er en annen PVC-type.

– Dette er en forglemmelse fra oss. Vi kommer nå til å gå gjennom all vår emballasje og skrive til leverandøren at vi i andre sammenhenger er gått helt bort fra PVC. Vi skal ikke ha PVC i våre produkter, sier en bekymret Edvina Railer til Natur & Miljø Bulletin.

Dagligvarebutikkene: – Produsentenes ansvar

Dagligvarebutikker i Oslo-området selger fortsatt smør og margarin i «PVC-begre». Ingen av de som Natur & Miljø Bulletin har vært i kontakt med har bedt om å få erstattet PVC-begrene med papiemballasje. De mener det er produsentenes ansvar å skaffe miljøvennlige produkter.

Av LILLY NÆSS

En undersøkelse blant tre tilfeldig utvalgte dagligvarekjeder i Oslo-området, Centra Mat med seks butikker, PM-butikker med tre butikker og Three Stars med fire butikker, viser at det er så som så med miljøbevisstheten blant markeds- og innkjøpsjefene i disse butikkene. Blant annet viser det seg at dagligvarekjedene fremdeles selger smør- og margarin i «PVC-begre». En av årsakene til det er at de verken har vært klar over at det er PVC i plastemballasjen, eller at det er mulig å erstatte denne plasten med papir.

– Vet ikke

– Vi kjøper fra leverandørene og vet ikke alltid hva de bruker som emballasje. Det står jo ikke alltid på den heller. Vi har ikke vært klar over at papir er mer miljøvennlig. Men det er jo ikke så rart. Det finnes jo bare en margarinfabrikk å handle med og når det gjelder smør så er jo Norske Meierier i en monopolsituasjon, sier Bjørn Hansen, innkjøps- og markedssjef i dagligvarekjeden Centra Mat. Han understreker at de helst vil ha miljøvennlige varer og mener at PVC-fri emballasje på smør er noe som eigner seg å ta opp gjennom Dagligvareforbundet.

Rundspørningen viser også

at dagligvarekjedene bare er miljøbevisste i den grad de blir tilbudt miljøvennlige produkter fra produsentene. Ingen av dem har noen spesiell miljøprofil. Markeds- og innkjøpsjefene mener det er leverandører og produsenter som må gå i bresjen. De hadde heller ikke merket noe spesielt press fra forbrukerne, bortsett fra i de tre PM-butikkene som ligger på henholdsvis Blindern og i studentbyene.

Ikke tenkt på

– Studentene er opptatt av miljøvennlige varer og spør etter dem, så det er interessant. Men vi har ikke tenkt så mye på det, sier daglig leder Per Nagel i PM-butikkene.

Mens vi venter på Mo 1: Intern strid i Finans

Mo-utvalget har nå levert den delen av innstillingen som skal tilpasses neste års statsbudsjett. Naturlig nok er innstillingen unndratt offentlighet, men etter det N&M Bulletin erfarer er det betydelig strid internt i Finansdepartementet om innføringen av miljøavgifter.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det skal særlig være økonomene i skatteøkonomisk avdeling som er skeptiske til miljøavgifter. De mener at miljøavgifter vil være en risikabel faktor i budsjettarbeidet, ikke minst fordi man risikerer at de faktisk virker i tråd med hensikten.

Ekspedisjonssjef Halvard

Borgenvik i skatteøkonomisk avdeling hevder imidlertid at fagøkonomene i departementet stort sett er enige om framdriften: – Det er klart at miljøavgifter vil inngå som en viktig del av neste års statsbudsjett. Vi utreder nå mulige tiltak for å motvirke de eventuelle uheldige konsekvensene miljøavgiftene vil gi. Den økonomiske viten om virkningene

av miljøavgifter er begrenset og vi må ta hensyn til dette hva angår tempoet i prosessen.

– Det knytter seg en viss risiko til innføringen av miljøavgifter. Vi har ansvaret for å tilrettelegge hele skattepolitikken, og er nødt til å ta hensyn til faktorer som inntektsoppgjør og andre former for beskatning.

Mens vi venter på Mo 2: Røykteppe for planleggere

Mens Mo-utvalget skriver sin superhjemmelige utredning om miljøavgifter, planlegges norsk samferdsel i vilden sky. Trafikkplanleggerne bruker bingometoden for å beregne trafikkveksten fram mot år 2000.

Veidirektoratet vakte oppsikt nylig med en nedskrivning av vekstprognosene. Mens man tidligere har operert med en vekst i biltrafikken på 40 prosent, mener man nå at veksten bare blir 20 prosent fram til år 2000. Årsaken er innføring av miljøavgifter, men hvilke miljøavgifter. I Veidirektoratet innrømmer man åpent at man har gjettet på en bensinprisøkning på 2,5 prosent i året – det

vil si åtte 1990-kroner i år 2000.

I Samferdselsdepartementet sitter andre planleggere og river seg i håret. Prosjektgruppa for transportplanleggingen i de ti største byområdene har bedt byene om å planlegge et miljøalternativ ut fra en bensinpris på 10-11 1990-kroner i år 2000. –Vi bruker SIMEN-rapportens tall, men det ligger ingen klare politiske signaler bak disse forutsetningene, sier Tom Rådahl

i Samferdselsdepartementet.

– Veidirektoratets prisforutsetning er altfor lav, sier samferdselskonsulent Thomas Martinsen i Naturvernforbundet. – Målet må være en nedgang i biltrafikken, og da må det skarpere lut til. Naturvernforbundet har tidligere foreslått en øyeblikkelig økning i bensinavgiften på to kroner, som vil føre til en nedgang i trafikken på sju prosent.

Mens vi venter på Mo 3: – Renholdsverket tuller

– Renholdsverket i Oslo ødelegger for miljøsaken ved å foreslå miljøavgifter i tillegg til den vanlige renholdsavgiften. De bør heller legge på den regulære renholdsavgiften, mener fagsjef Tore Killingland i Naturvernforbundet.

Renholdsverket i Oslo foreslo nylig å innføre miljøavgifter for å dekke inn de økte utgiftene de har på innlevering av spesialavfall. – Årsaken er svikten de inntekter på industriavfall på Grønmo fyllplass. Faktum er at industriavfallet subsidier-

te det private forbrukeravfallet som innleveres ved miljøstasjonene i Oslo.

Renholdsverket blander kortene når de nå vil kompensere inntektstapet med en «miljøavgift». Miljøavgifter skal stimulere til miljøvennlig handling,

men dette virker mot sin hensikt, sier Killingland, som mener at Renholdsverket har begått en taktisk tabbe ved å snu hele miljøavgiftsbegrepet på hodet.

Ny mann i Miljødep.

Den politiske ledelsen i Miljøverndepartementet har opplevd omveltninger. Ut går statssekretær Steinar Ness og inn kommer lege Per Kristian Skuldberg fra Spydeberg.

Av LILLY NÆSS

Steinar Ness har i de siste tre ukene vært sykemeldt. Kilder som Natur & Miljø har vært i kontakt med karakteriserer Ness som svært ansvarsbevisst og grundig. Arbeidspresset skal også ha vært stort, slik at han av helsemessige grunner skal ha følt behov for avløsning. Stortinget blir trolig hans framtidige arbeidsplass.

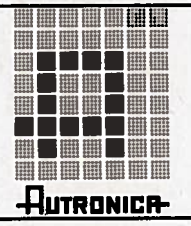
Hans avløser, Per Skuldberg fra Spydeberg i Østfold, blir sagt å være faglig godt skodd. Han har tidligere vært personlig sekretær for Raket Surlien i den siste Willoch-regjeringen. Han har også sittet i det statlige kulturministerrådet. Skuldberg sitter i Senterpartiets miljøpolitiske utvalg, og er aktiv politisk både sentralt og lokalt.

Av yrke er han allmennpraktiserende lege – et yrke som han utøver i Askim. Gårdsbruk skal han også ha. Så dermed skulle han og Kristin Hille Vala ha litt av hvert å snakke om.

EFs energiforbruk øker

EF-landenes energiforbruk økte med 1,9 prosent i 1989.

EFs egen energiproduksjon gikk ned med 2,3 prosent, mens importen økte med 7,9 prosent. Forbruket av atomkraft økte med 7,9 prosent, og gassforbruket økte med 4,5 prosent. Økningen i forbruket av kull og olje var svært lav.

KVATRO BIOGEO Stiftelsen for Biogeovitenskap The Foundation for BioGeoScience Teknostallen, Prof. Brochs gt 6 7030 Trondheim		 Trondheim kommune støtter naturvernarbeidet	
 Akutt miljøvern/renseteknikk og Moelven Systembygg		ALVPRO - N Prof. Brochs gt. 6 7030 Trondheim Tlf. (07) 94 38 61	
 Programutvikling - Netverkløsninger		MILJØPLAN RÅDGIVENDE INGENIØRER I MILJØTEKNIKK Prinsens gt. 67 7011 Trondheim	
TRONDHEIM NÆRINGSBYGG		 Conoco Norway Inc.	
			
TRONDHEIM			
SCANVEST OLIVETTI Pirsenteret 7005 Trondheim tlf. (07) 51 52 50	 ALCATEL STK	 OCEANOR Oceanographic Company of Norway A/S Adresse: Pirsenteret, 7005 Trondheim. Telefon: 07-52 50 50. Telefax: 07-52 50 33. Teletex: 52 04 58 oceanor. Telex: 55400 ocea n.	 KDM Et selskap i NIT-gruppen Totalleverandør av dataløsninger for offentlig og privat virksomhet
 NORDATA·VESTDATA	 GEOLAB NOR GEOCHEMICAL LABORATORIES OF NORWAY A/S MEMBER OF THE GECO GROUP	 NUMERICA	 notis Notis A.S., 7004 Trondheim Tlf. 07-92 12 22 - Brukervennlig programvare -
TEKNOLOGI PARKEN AS	 TRAFIKONals TRANSPORTLØSNINGER TIL Å LEVE MED Postboks 6048, 7003 Trondheim Tlf. 07-96 26 00	 AUTRONICA	SIKTEC Pb 4163 Valentinlyst 7002 Trondheim Tlf. (07) 90 05 00
 ING. FIRMA PAUL JØRGENSEN	Takk for støtten!		ESIT Prof. Brochs gt. 6 7030 Trondheim Tlf. (07) 54 03 76
TRONDHEIM TEKNOLOGI HOVEDSTADEN			

Miljødep. helt maktesløst?

– Vi vurderer å ta i bruk forurensningslovens paragraf 33. Slik kommenterer seksjonsleder Bodhild Fisknes i Miljøverndepartementets forbrukerseksjon problemet med å få papirindustrien til å satse på returpapir. I realiteten er Miljøverndepartementet ganske maktesløst.

Av LILLY NÆSS

I forurensningslovens paragraf 33 heter det at myndighetene kan pålegge industri å legge om produksjonen i mer miljøvennlig retning. Hittil er denne loven blitt lite brukt. Nå vurderer imidlertid Miljøverndepartementet å ta den i bruk.

– Enkelte bedrifter kan bli pålagt å starte opp en slik papirmaskin, eller å gjenvinne sitt eget papir, sier Fisknes til Natur & Miljø Bulletin. Hun understreker imidlertid at konsekvensene først må utredes før et slikt skritt kan ta s. Også fra politisk ledelse antyder man en slik mulighet, selv om signalene her er svakere enn fra avdelingen.

– Vi har antydnet tidligere at vi kan tenke oss å bruke for-

urensningslovens paragraf 33 overfor større avfallsprodusenter, ja, men vi har ikke sett på noen konkrete bedrifter ennå. Vi har heller ingen konkrete planer, sier Marit Arnstad, miljøvernministerens personlige sekretær.

Maktesløst

Problemet er at Miljøverndepartementet i realiteten står helt maktesløst. Innsamlet papir bare hopper seg opp og ingen bedrifter kan ta seg av det. Samtidig dumper amerikanske myndigheter statssubsidiert returpapir på det europeiske markedet til langt lavere priser enn det Norge og andre land opererer med. Selv om dette er et forhold som kunne vært egnet til å ta opp i GATT, har ikke den politiske ledelse vurdert å ta dette opp i dette egne-

de forum.

– Men det kan være en mulighet, sier personlig sekretær Marit Arnstad. Departementet kan heller ikke støtte eventuelle bedrifter som ønsker å starte opp slik gjenvinning.

– Selv om departementet har penger vil det ikke være nok til en støtte i hundre millioners klassen, sier personlig sekretær Marit Arnstad med klar adresse til Follum Fabrikker.

– Vårt problem er hva vi kan gjøre. Og dette problemet har vi hatt en fire-fem år. Vi prøver å skynde på, men vi har ikke gjort noe konkret i forhold til industrien. Hvis det offentlige skal gå inn og gjøre noe, måtte det være i form av egen behandling i Stortinget. Og det fins det ingen politiske signaler på, sier seksjonsleder Fisknes.

Drikkevann: Norge trosser EF-standard

Norge har satt opp drikkevannsreglene på listen over unntak til EF-handlingene. EF har langt strengere regler enn Norge, og en overgang til EF-reglene vil kreve en svært kostbar opprustning av norske vannverk. Det er uklart om Norge har trukket unntaket i siste øyeblikk.

Av ANDERS GJESVIK

Regjeringen har sagt at Norge skal stille større krav til miljøet enn EF. Men det motsatte skjer med en våre viktigste miljøfaktorer, drikkevannet. EF setter maksimumsgrenser for de fleste helsefarlige stoffer i drikkevannet, mens Norge i mange tilfeller bare gir veiledende normer. Norske myndigheter godtar også større mengder av flere miljøgifter i drikkevannet enn EF gjør. Norge har begrunnet unntaket fra EFs drikkevannsregler med

at det ikke er aktuelt og eksportere norsk drikkevann til EF.

– Mangelen på kontroll gjør at flere norske vannverk har dårligere vannkvalitet enn på kontinentet. Motstanden mot EFs drikkevannsregler tyder på at norske myndigheter i stedet for å kontrollere vannet vil fortsette å klore vannet slik som de gjør i dag. Denne kloringen er generelt kreftframmakende, sier Naturvernforbundets konsulent Helene Bank, som nylig har gjennomført en større undersøkelse av kvaliteten ved norske vannverk.

Dyrt

Byråsjef Torbjørn Norendal ved EF/EFTA-seksjonen i Utenriksdepartementet sier at Norge ikke vil klare en umiddelbar tilpasning til EFs drikkevannsregler.

– Det vil kreve en total oppjustering av norske vannverk og sterkere offentlig kontroll av drikkevannet. Gjennomføringen av dette blir et kostnadsproblem. En arbeidsgruppe utreder nå kostnadene, og de vil helt sikkert bli svært høye. I alle tilfelle vil Norge måtte be om enten unntak eller utsettelse for å gjennomføre EFs drikkevannsregler, sier Norendal.

Takk for støtten!

Norsk Renseri og Vaskeriforbund

Medagården BNI
3470 Sløttmestad

AUF

Siv.ing. Erling Bjartnes A/S

Fagertunvn. 1
1340 Bekkestua
Tlf. (02) 53 53 93

G. A. Carlsen A/S

1320 Stabekk

Bjarne Sjong & Co A/S

RACAL

The Electronics Group

I bladet **FIRMA**
kan du
annonserer salg/kjøp av
brukt utstyr, samarbeid
og agentur gratis!

Skriv til: FIRMA
7094 LUNDAMO

AMERICAN EXPRESS
Cards

Bergen Malingfabrikk Leirviksåsen 45 5074 Govik Tlf. (05) 93 21 10		BERGEN BETONG En virksomhet i Neumann Bygg A/S Salg og distribusjon av fabrikkbetong Solheimsgt. 7 · Postboks 2466 · 5037 Solheimsvik · Telefax 05-20 10 99
ANDERS UTKILENS REDERI 1/8 KOMEDIEBAKKEN 11 - 5010 BERGEN		 HOTEL NORGE BERGEN

BERGEN MILJØBYEN

GOD PLANLEGGING LØNNER SEGI! Taugbøl & Øverland Rådgivende ingeniører i bygge- og anleggsteknikk	R. HANSMARK A/S Bygningsartikler og forskalingsutstyr/ salg og utleie Kokstadflaten 13, 5061 Kokstad Tlf. 22 79 80 Fax 99 00 07	 FRANK MOHN A/S P.O. Box 98, N-5051 Nesttun, Norway · Tlf. 10 60 00 · Telex 42 078 fram n · Telefax 10 29 00	Finn Chr. Olsen & Søn A/S Møllendalsvn. 17 - 5000 Bergen
Velkommen på De gamle Bussene	 TORO		a/s UNIVEST KANALVEIEN 51, BERGEN SENTRALBORD (05) 29 49 60
BERGEN STEINSENTER Stein - smykker - mineraler klokker - gaver Bak i Bredsgården Bryggen Tlf (05) 326260 5003 Bergen	DnB Investor AS - Norges største fondsforvaltningsselskap Pb 1614 Viken 0119 Oslo 1 tlf. (02) 48 24 00 Pb 4319 Nygårdstang, 5028 Bergen Tlf. (05) 32 88 00	HJELLE KJEMI A/S C. Sundtsgt. 65 5004 Bergen Restaurantene CHINA PALACE Strandgt. 2, Tlf. (05) 32 66 55 YANG TSE KIANG Torget 2, tlf. (05) 31 66 66 - Topp kvalitet - Moderate priser -	
<i>Fra prat til handling i</i> Bergen og Omland Samvirkelag 	F. BEYER Miljøpapir for enhver printer!	 READ WELL SERVICES A/S	
A/L BLOMSTER ENGROS APELTUNVEIEN 94 5045 SKJOLDTUN	 Skillingsbanken	POLYGON BERGEN 1/8 SKADEBEGRENSNING FABRIKKVEIEN 1 - 5265 YTRE ARNA - TLF. (05) 24 82 05 - 24 82 04 Takk for støtten!	

- Bytte av kvoter ingen løsning

- Det vil ta for lang tid å få i gang en salg- og bytteordning av utslippskvoter mellom nasjonene i Europa, mener Tore Killingland, fagsjef i Naturvernforbundet. Han er skeptisk til en overnasjonal regional ordning og peker på EFs konsensusprinsipp i miljøvernssaker som den store bremseklossen. -Det beste er en «fadderordning» mellom enkeltland i Norden og Øst-Europa, mener han.

Av LILLY NÆSS

Både i Miljøverndepartementet og andre steder begynner nå ideen å bre seg om et system der nasjonene seg i mellom kan selge og bytte utslippskvoter på drivhusgasser. Tanken bak en slik ordning er at nordiske og andre land skal bidra til å redusere utslippene av drivhusgasser. Men fordi hver krone som satses i Norden gir mye mindre uttelling enn for eksempel i Polen, kan de nordiske land oppfylle sine forpliktelser ved å kjøpe kvoter i Polen.

Norsk næringsliv kan altså slippe å redusere sine utslipp og dermed unngå miljøinvesteringer i milliardklassen. I USA foregår allerede slik handel av kvoter mellom de ulike statene. I Norge inngår slike kvoteordninger som en del av Klimautredningen.

Ikke avvisende

- Vi er skeptiske til ideen, men ikke avvisende, sier Tore Killingland, Naturvernforbundets tagsjef. Han mener at ECON-rapporten har rett i at ordningen fungerer bra i USA, men at det er en lang vei å gå til Europa eventuelt har samme «overnasjonale» struktur. Han mener også at overnasjonalisering kan føre til at de enkelte lands pådriverrolle kan bli svekket. At de i praksis kan «kjøpe» seg fri.

- Det kan bety at man i Øst-Europa velger å satse på gammel teknologi for å rense opp, i stedet for å forandre miljøprosessene og industristrukturen i mer miljøvennlig retning, forklarer han. Killingland mener også at det virker som om deler av industrien er «engstelig» for at østeuropeisk industri nå skal vokse seg toppmoderne og

konkurransedyktig.

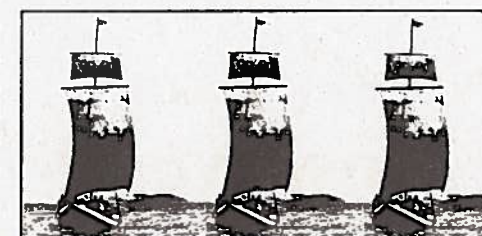
- Det kan nesten virke som om det er bedre for industrien å motvirke en slik utvikling, ved å investere i renseanlegg på allerede eksisterende industri, mener han. Å bruke de samme pengene på store forbedringer i andre land, i stedet for å bruke penger på forholdsvis små forbedringer i Norge er bra, mener Killingland, men han spør seg om hvem som skal bestemme størrelsene på utslippskvotene.

Viktige argumenter

- Det blir neppe miljøvernerne, og ut fra det vi kjenner til fra myndighetene, vil de trolig legge seg på for høye utslippskvoter.

På tross av at disse innvendingene kan virke noe negative, er de viktige argumenter for å

klargjøre hvordan vi internasjonalt kan få til et forpliktende system for nettopp å redusere drivhuseffekten, sier Killingland. I den sammenheng har han mest tro på en avtale mellom to enkeltland, for eksempel en «fadderordning» mellom enkeltland i Norden og Øst-Europa.

OPPTATT AV ØKOLOGI, MILJØVERN, HANDVERK OG KULTUR?

Fosen Folkehøgskole har linjer i:

- Fra ord til handling
Miljøvennlig bygging og teknologi
- Økologisk jordbruk
Uten kunstgjødsel og sprøytemiddel
- Økologisk hagebruk
Lær å dyrke din egen mat
- Tekstilverktøyd
Fordypning i den tekstile folkedans og en videreføring i nåtidens formspråk
- Båttbygging
Tradisjonell trebåtbygging
- Sjøbruk m/veilederseminar
Frisht uteliv, segling med råsegilbåt, navigasjon

Skolen ligger i Fosen på Fosenhalvøya. 1 times reise fra Trondheim.
Telefon: (076) 51 280. Adresse: 7100 Fosen.
Start i august eller januar. Kontakt oss for plan.

 FOSEN FOLKEHØGSKOLE

Nå i salg - 190 sider - kr. 79,- BOKEN ALLE SNAKKER OM! **NATURKUR**

I denne boken har vi samlet **tusenvis av råd** for våre ulike plager, din helse m.m. som du **ikke finner utover!** Boken bygger på innsamlinger gjort i ca. 10 år hvor det er samlet nye og gamle råd, naturmidler, tilskudd, tabeller, helseregler, spesielle artikler om hvordan få bedre humør, bli mer vital, bli kvitt sykdommer, naturterapier m.m.
Inneholder sykdomsregister med bl.a.: Allergier, astma, beroligende, betennelser, blodtrykket, blærekatarr, candida, depresjon, eksem, gikt, graviditet, hjertet, hodepine, immunforsvaret, slankende, slapphet, styrkende, søvnløshet m.m.!!

Kjøp den i din helsekostbutikk eller skriv og bestill den fra (+ oppkrav):
NATUR FORUM FORLAG, postb. 4318, 7002 TRONDHEIM

Gass til Øst-Europa

Gass brukt til å erstatte tilsvarende energimengde med brunkull i Øst-Europa, gir store miljøgevinster for Norge. Både svovel- og nitrogennedfallet reduseres markant.

Av ANDERS GJESVIK

Miljøverndepartementet har beregnet hvor store miljøgevinster Norge får av å erstatte brunkullet i Øst-Europa med gass. Hvis 10 milliarder kubikkmeter gass erstatter brunkull i DDR og Polen, reduseres det norske nedfallet med 3800 tonn svovel og 70 tonn nitrogen årlig. Dette tilsvarer en reduksjon i det norske nedfallet på 1,8 prosent svovel og 0,1 prosent nitrogen.

Det blir understreket at dette er forsiktede anslag, det er mulig at de reelle reduksjonene blir 50 prosent større. I tillegg vil selvfølgelig en overgang til gass gi enorme miljøgevinster i Øst-Europa.

Omlag 4 prosent av det norske svovelnedfallet kommer fra norske kilder, mens 14 prosent av nedfallet stammer fra kilder i Polen, DDR og Tsjekkoslovakia. Tilsvarende tall for nitrogen er 10 prosent og 11 prosent.

En rapport fra Statistisk sentralbyrå viser at det er langt mer effektivt for Norge å bruke miljøinvesteringer i Øst-Europa. Investeringer for å redusere svovelnedfallet i Norge gir ti ganger større effekt hvis pengene blir brukt i Polen, i stedet for i Norge.

Ny redaktør

Ragnhild Sved er ansatt som ny redaktør for Naturvernforbundets magasin, Natur og Miljø. Sved har arbeidet i Nationen de siste fire årene, de siste to med miljøjournalistikk som spesial.

Ragnhild Sved begynner i stillingen 1. oktober.

Takk for støtten!

– weishaupt –
olje- og gassbrennere
Ingeniørfirma
Paul Schwartz A/S
OSLO
Tlf.: 02-696410

ALFA@MEGA

 BRATTVAAG
SKIPSVERFT AS
BRATTVAAG SKIPSVERFT AS
N-6270 Brattvåg, Norway
Telephone + 47 71 15644
Telefax + 47 71 15834
Telex 42 598 skips n
Bankacc. 8707.05 00572

Asplan Østlandet a.s.
Leif Tronstads Plass 6
Postboks 25
1301 SANDVIKA
Telefon 02 54 33 50

 TRYGG TRAFIKK
MEDLEM AV PREVENTION ROUTE INTERNATIONAL

 COLGATE-PALMOLIVE NORGE AS
Vollaveien 13 B
Postboks 196
1324 Lysaker
Tlf. 02-59 00 25
Fax 02-59 18 64

 Christiania Spigerverk AS
Postboks 4224 Torshov 0401 Oslo 4

 Ørsta
Stålindustri a/s
6150 Ørsta. Tlf.: 070-66550.

Returmaskin på gang?

Follum Fabrikker A/S planlegger nå å bygge en ny papirfabrikk med en returpapirmaskin som kan bearbeide 115.000 tonn returpapir årlig. Hele prosjektet er beregnet til tre milliarder kroner. Avgjørelse blir tatt til høsten.

Av LILLY NÆSS

– Dette er det eneste konkrete prosjektet på returpapir. Siden vi legger så mye arbeid i det, betyr det at vi har tro på prosjektet. Men det er styret som vurderer hva som er mest lønnsomt å satse på, sier Olav Eggen, prosjektleder for Årbogen-prosjektet på Follum Fabrikker.

Prosjektet som vil være fer-

dig utredet til høsten, skisserer to alternativer. Det første alternativet er en papirmaskin som kan bearbeide 250 tonn tremasse. Det andre alternativet er en returpapirmaskin som kan bearbeide 115 tonn returpapir – det vil si en tredel returpapir. Prisen på denne maskinen ligger på omlag 300 millioner kroner. Hele prosjektet vil totalt komme på tre milliarder kroner. Hvis Norske Skogindustrier A/S – som eier Fol-

lum Fabrikker – skulle bestemme seg for en returpapirmaskin, vil maskinen trolig stå klar om to år.

–Det er imidlertid visse haker ved å satse på en returpapirmaskin. Investeringsene er større enn for en ren papirmaskin, fordi man er avhengig av to råstofffabrikker, sier Eggen. Men rent personlig har han stor tro på at returpapirmaskinen blir virkelighet.

Norske Skog: – Positive til returpapir

Vil Norske Skogindustrier A/S trenere Follum Fabrikkers planer om en returpapirfabrikk, fordi de er avhengig av å få solgt tremassen sin? Velger de å sitte på gjerdet og vente på grunn av de lave prisene på avispapir på verdensmarkedet eller til at myndighetene blir så presset at de er villige til å gå inn med garantier? I mellomtiden vokser returpapiret kommunene over hodet fordi ingen bedrifter i landet gidder å satse på returpapir.

Av LILLY NÆSS

– I utgangspunktet er styret for en returpapirfabrikk. Alt tyder på at det blir en slik fabrikk. Men styret vil først ha behandlet dette forprosjektet på etter-sommeren, sier styreformann Lage Westerbø i Norske Skogindustrier A/S til Natur & Miljø Bulletin. Og Norske Skogindustrier har som kjent kjøpt opp både Follum Fabrikker og eier også 30 prosent av Jahrgruppen – landets største papperinnsamlingsbedrift.

Ingen konflikt

Westerbø avviser imidlertid at det er noen interessekonflikt mellom Norske Skogindustri-ers ønske om å få solgt tremassen sin og å bygge en slik returpapirfabrikk.

– Det faktum at vi øker for- edlingskapasiteten blant annet ved Nordenfjeldske Trefored- lingsindustrier, Tofte Industri- er og har investert i ny maskin ved Saugbruksforeningen, gjør at en returpapirfabrikk ikke blir noen konkurrent, sier Westerbø og henviser til at de i de tre nærmeste år vil investere for seks milliarder – Follum Fa- brikker unntatt. Han avviser også at de nå på grunn av lave priser på avispapir på verdens- markedet sitter på gjerdet og venter.

– Vi ønsker å satse på retur- papir. Vi holder nå på å bygge en fabrikk i Frankrike. Der- med får vi ny kompetanse som vi kan dra nytte av her hjem- me. Returpapir er interessant, sier Westerbø, men understre- ker at prosjektet selvsagt må ha et økonomisk og markeds- mes-

sig grunnlag for å gjennomfø- res.

Styre markedet

Westerbø forklarer også at oppkjøpet av Jahr-gruppen skjedde nettopp med tanke på distribusjon av returpapir. Andre – som Natur & Miljø Bulletin har vært i kontakt med – mener snarere at oppkjøpet er et ønske om å kontrollere og styre det norske markedet.

Westerbø avviser også at Norske Skogindustrier ønsker å sitte på gjerdet til myndighe- tene blir så presset at de er vil- lige til å gå inn med garantier. –Vi er ikke avhengige av støtteordninger fra staten, og vi venter heller ikke noe slikt, sier Westerbø. Imidlertid er det ansatte i Follum Fabrikker som gjerne skulle ha sett en slik garanti.

Nordsjøen: Dobling av utslippene

Oljemengdene som slippes i sjøen fra boreinstallasjonene i Nordsjøen er dobbelt så store som tidligere antatt. Trolig slippes omlag 3.400 tonn olje i sjøen fra norsk sokkel hvert år, går det fram av en rapport som firmaet West-Lab har gjort for Statens Forurensingstilsyn.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det er svakheter ved bereg- ningsmetodene som har gjort at man først nå oppdager hvor mye som egentlig slippes ut fra plattformene. Det er operatø- rne som har rapportert utslip- pene til SFT.

– Selskapene må ha vært klar over at beregningsmetodene har gitt gale resultater, sier

fagsjef Tore Killingland i Na- turvernforbundet. Han mener de nye tallene gir grunn til et- tertanke: –Vi har antatt at kon- trollen på de norske feltene er blant de beste i verden, men forurensingssituasjonen på ol- jefeltene i Nordsjøen er en uoversiktlig materie. Hva vet selskapene som de ikke rap- porterer om?

Etterpåklok

– Det er lett å være etterpå-

klok, men vi har ingen dårlig samvittighet for dette. Det har ikke foregått noen bevisst form for underrapportering, sier Jon Hjeltnes i Oljeindustriens Lands- forening (OLF).

Etter det N&M Bulletin er- farer, er det faglig uenighet om hvilken beregningsmetode som gir best resultat. Uenigheten går blant annet på om man skal beregne ut fra vekt eller vo- lum.

Jernkur mot varmen

Norske eksperter vender tomlene ned for den amerikanske «jerntablettkuren» – teorien om at drivhuseffekten dempes ved å dumpe jern i verdenshavene. Både i amerikansk og norsk forskermiljø trekker man på smilebåndet over teorien.

Av LILLY NÆSS

Dette er jerntablett-teorien: Ved å dumpe tusenvis av tonn med jernmalm eller -hagl i ver- shavene, vil algevekst og plankton stimuleres. Disse vil igjen ta opp i seg enorme mengder med kulldioksid (CO₂) som er den viktigste årsaken til drivhuseffekten. Slik skal man altså kunne stabilise- re det globale klimaet. Det som årlig skal til er rundt 300.000 tonn jern. Prislappen er omlag en milliard dollar.

I USA er nå interessen for denne teorien voksende fordi andre alternativer for å redusere drivhuseffekten ikke har slått an. Det vil kort og godt koste industri og næringsliv for mye. Hovedeksponenten for «jerntablettkuren» er John Martin ved Moss Landing Ma- rine Labs i California, som me- ner at verdenshavene innehol- der mye mindre jern enn det

som skal til for at planktonal- gene skal trives.

Slag i luften

– Dette er en påstand som ikke er bevist. Det er slett ikke sik- kert at det er jern som mang- ler. I så fall er dette et slag i luften, sier professor Eystein Paasche ved Biologisk Institutt ved Universitetet i Oslo. Sam- men med doctor philos. Svein Kristiansen, ved samme insti- tut, stiller han seg tvilende til hele teorien.

– Marinbiologiske eksperter i USA og i andre land har dis- kutert teorien og stiller seg sterkt tvilende til den, sier Paa- sche. Også Statens Foruren- singstilsyn er skeptiske:

– Vitsen er å redusere kilde- ne til drivhuseffekten. Denne teorien om å leke doktor på havet stiller vi oss tvilende til. Vi er redde for storskala-eks- perimenter i verdenshavene, sier overingeniør Per Erik Iver- sen SFTs vannseksjon. Han mener at det vil være vanskelig

å forutse hvilke alger som kan blomstre opp og om de eventu- elt kan være giftige. Både Iver- sen og professor Paasche er be- kymret for hvilke andre pro- blemer som kan oppstå i kjølvannet – at for eksempel krill kan endre oppførsel og bli borte. Ekspertene stiller seg også tvilende til gjennomførin- gen.

Milliarder av dollar

– Det dreier seg her om store skip fullastet med jernmalm. Og skal det være noen vits må den dekke hele området – for eksempel Sørishavet. Jern- malmen må finfordeles som et fint pudde. Og om dette kan gjøres fra båter er et spørsmål.

Et annet problem er at jern i sjøvann ofte blir borte, slik at det må gjødsles hvert år. Dess- uten vil dette koste milliarder av dollar, sier Paasche. Slik han ser det vil det ta mange år før prosjektet eventuelt kan gjennomføres.

Stor alge- blomstring

Det er kraftig algeblomstring langs norskekysten i sommer. Store mengder av kiselalger har drept oppdrettslaks, og dinoflagellater forgifter blåskjellene.

Av ANDERS GJESVIK

Firmaet OCEANOR overvå- ker algeforekomsten langs hele norskekysten. Marinbiolog Karl Tangen i OCEANOR sier at det er flere årsaker til alge- oppblomstringen i sommer.

–I mange tilfeller har natur- lig oppstrømming ført nærings- rikt vann opp til overflaten, og gitt næring til algene. Sur ned- bør gir også næring til algene, og spiller en større rolle enn vi tidligere antok. I tillegg kom- mer avrenningen fra landbru- ket, sier Tangen til N&M Bul- letin.

Kvalt fisk

Tangen forteller at det er ven- tet en oppblomstring av kiselal- ger fra Nord-Møre til Troms.

– Kiselalgen tetter gjellene og ødelegger slimhinnene, og fører til at fisken dør. Opp- drettsfisken er mest utsatt fordi den står innelukket på et lite område, villfisken har mulighe- ten til å komme seg unna alge- konsentrasjonene. Tidligere i sommer har det vært mye ki- selalger i Hordaland og Sør- Trøndelag, og opp til 20 pro- sent av laksen har dødd ved an- leggene, sier Tangen.

Det er også observert used- vanlig store mengder maneter i år. Det skyldes muligens at al- geblomstringen gir mye næ- ring. I forrige uke ble 200 tonn laks kvalt av maneter ved et oppdrettsanlegg i Finnmark.

Den giftproduserende algen Prymnesium parvum drepte 750 tonn oppdrettslaks i Ryfyl- ke i fjor sommer. Denne algen hadde en kraftig oppblomst- ring ved kysten av DDR for en måned siden, men gunstige strømmen sørget for at norske- kysten ble skånet.

BREV

JA, jeg vil abonnere på N&M Bulletin

Naturvernforbundets nyhetsbrev N&M Bulletin kommer annenhver uke. Abonnement gjelder for ett år.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 250,-
☐ Privatpersoner (ikke-medlemmer) kr. 150,-
☐ Privatpersoner (medlemmer) kr. 120,-
☐ TILBUD! 2 måneder GRATIS!

Navn/bedrift: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto.

SVARSENDING

Avtale nr. 109 000/5 Pb.

NORGES
NATURVERNFORBUND

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5

Regjeringens genmelding: – Råkjør fra Viggo Mohr!

– Lederen i NTNFs bioteknologiutvalg kjører et helt uakseptabelt løp. Viggo Mohrs dobbeltrolle setter hele den demokratiske prosessen rundt regjeringens bioteknologimelding i fare, sier nestleder Karen Johanne Baalsrud i Naturvernforbundet.

Av GUNNAR BOLSTAD

Viggo Mohr har hatt hovedansvaret for å føre regjeringens melding i pennen. Under regjeringens pressekonferanse i forrige uke, der hovedkonklusjonene i meldingen ble presentert, innkalte Mohr til sin egen pressekonferanse dagen etter, der han i egenskap av leder i NTNFs bioteknologiutvalg klaget over at meldingen ville ødelegge for norsk genforskning.

Klarert

Etter det N&M Bulletin kjenner til, var Mohrs pressekonfe-

ranse på forhånd klarert med statsministerens kontor.

– Det er åpenbart at Høyre har hatt behov for å fram sine synspunkter i saken og har brukt Mohr til dette, sier Baalsrud. – Det som virkelig er betenkelig er at Mohr er den eneste utenfor regjeringen som kjenner hele meldingen og premissene for konklusjonene. Selve meldingen er fremdeles hemmeligstempelt.

Hvordan kan han stå fram på vegne av forskermiljøet i en sak ingen kjenner tilstrekkelig til, spør Baalsrud, som mener at Mohrs utspill setter hele den demokratiske prosessen rundt meldingen i fare. – De andre partene i saken må vente på

innholdet i meldingen i to uker. Innen den tid er saken død for media. Dette er en utilbørlig knebling av en demokratisk diskusjon og behandling av et så viktig tema.

Propaganda

– Høyre og Viggo Mohr har brukt denne anledningen til å drive propaganda for de punktene som man måtte fire på i kompromissforhandlingene med de andre regjeringspartiene, sier Baalsrud.

– Hva med de konklusjonene som hittil er kjent fra meldingen?

– Naturvernforbundet er spesielt skeptisk til opplegget for forvaltning av utsettingen av genmodifiserte organismer. Det er åpenbart at for eksempel Fiskeridepartementet, som skal ta seg av den marine sektoren, mangler fagfolk med økologisk innsyn. Dette er ikke noen sak for næringsdeparte-

mentene, men må styres av en overordnet miljøforvaltning.

Vi synes også at det er mildt sagt underlig at forvaltningsansvaret for forurensing fra bioteknologisk industri legges til sosialdepartementet. Her bør man følge dagens praksis – dette er miljøverndepartementets klare ansvarsområde. Det er åpenbart at næringsinteressene er redde for strenge krav i SFT, sier Baalsrud, som synes det er rart at regjeringen i tilpasningens tidsalder velger å bryte med EF-kravene: – EF-kommisjonen har gjort et helt klart vedtak mot pulverisering av ansvaret for genforvaltningen. Alle spørsmål som vedrører genforvaltning skal ligge under EF-kommisjonen for miljø, sier Baalsrud, som også synes det er ille at regjeringen ikke tar klart avstand fra patent på gener.

Karen Johanne Baalsrud understreker at dette er de offentlige konklusjonene som Naturvernforbundet kan mene noe om. – Alt det andre er fortrolig, så det er det bare Viggo Mohr som kan mene noe om.